

Staatssecretaris van Economische Zaken
De heer ir. M.H.P van Dam
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

c.c. De Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu
Mevrouw S.A.M. Dijkema
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

Bilthoven, 29 september 2016

TCB 2016-3

Betreft: Advies Uistel uitrijverbod mest en zuiveringsslib

Geachte heet Van Dam,

Op verzoek van het Ministerie van Economische Zaken heeft de Technische Commissie Bodem (TCB) een advies opgesteld over een verzoek om ontheffing van uitrijverbod dierlijke mest.

Onderstaand vindt u het advies van de TCB.

Samenvatting

Verzoek om ontheffing van uitrijverbod dierlijke mest

Dit advies behandelt het verzoek van twee bedrijven die nieuwe toepassingstechnieken voor drijfmest op grasland ontwikkelen in het kader van de SBIR regeling (SBIR14M002 en SBIR14M014). Zij willen deze technieken samen testen in een proefopstelling op een perceel van een melkveebedrijf in Dronten. Het gaat om drie plots á 0,16 hectare en een herhaling, dus in totaal wordt er 0,96 hectare bemest.

Het systeem van de nieuwe bemestingstechniek

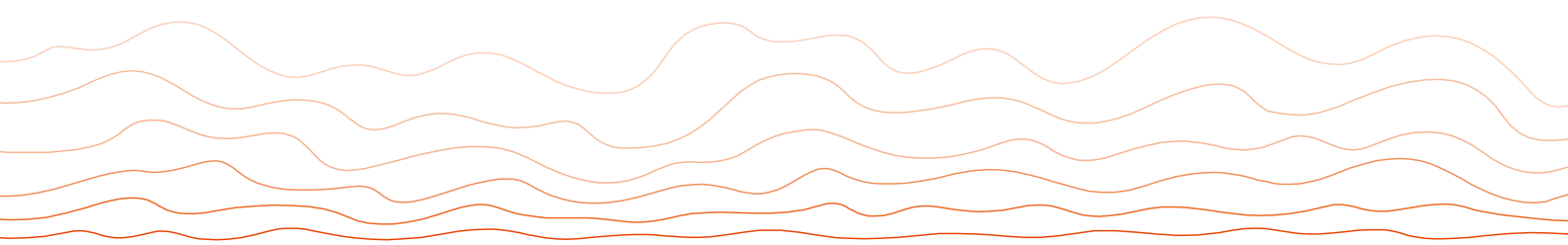
Voor een van de twee technieken is eerder een ontheffing verleend in 2015. In het bijbehorende advies in dat jaar heeft de TCB enkele vragen en opmerkingen geplaatst bij de proefopzet. Deze blijven onverkort geldig. Er is hieromtrent geen nieuwe informatie aangeleverd. Het belangrijkste punt is het risico op uitspoeling van nutriënten naar de bodem danwel afspoeling van nutriënten naar het oppervlaktewater bij de techniek die extra water onder hoge druk toepast. Vooral op zwaardere klei is de kans op afspoeling groot en de TCB beveelt daarom aan, dit in de veldproef te onderzoeken om dit probleem bij eventuele opschaling voor te zijn.

De specifieke aanvraag voor een ontheffing op 0,96 hectare.

De bemesting van in totaal 0,96 hectare ten behoeve van veldmetingen van ammoniakemissies stuit op geen bezwaren van de TCB. Gezien het kleine oppervlak is het belang van de bodem niet in het geding.

Conclusies

- Ammoniakemissie is op zich geen directe bron van gevaar voor de bodem (wel indirect via depositie). Maar als de te onderzoeken technieken op grote schaal toegepast worden kan dit zorgen voor uitspoeling van nutriënten naar de bodem, danwel afspoeling naar het oppervlaktewater. Dit is een punt van zorg. De TCB adviseert daarom nadrukkelijk de kans hierop nader te onderzoeken.
- Voor de gezamenlijke proefopstelling worden twee keer drie plots van 0,16 hectare (totaal 0,96 hectare) bemest. Vanwege het geringe oppervlak is er vanuit het belang van de bodem geen bezwaar tegen een ontheffing in het kader van onderzoek.

Inleiding

In uw brief van 23 september 2016 vraagt u de Technische Commissie Bodem (TCB) advies uit te brengen over een aanvraag voor ontheffing van het Besluit gebruik meststoffen (Bgm), voor het uitvoeren van onderzoek naar emissiearme alternatieven voor sleepvoettechniek, die per 1 januari 2018 niet meer mag worden gebruikt.

Het ministerie geeft aan dat het een tijdelijke ontheffing wil verlenen voor artikel 4, derde lid van het Besluit gebruik meststoffen (Bgm).

De TCB heeft eerder advies uitgebracht over ontheffing van de uitrijperiode van drijfmest in het kader van onderzoek naar ammoniakemissie bij alternatieven voor de sleepvoet¹. Het betrof hier een ontheffing voor de Triple Spray techniek. Zowel het onderdeel waarvoor in 2015 advies rond een ontheffing werd aangevraagd als het onderdeel waar op dit moment advies voor wordt gevraagd, maakt deel uit van een project dat wordt uitgevoerd in het kader van de 2^e fase van de SBIR-regeling 'Uitrijden van mest'. De onderzoeksactiviteiten beslaan in het kader van dit project uitsluitend deze twee jaren.

Verzoek om ontheffing van uitrijverbod dierlijke mest

Concreet gaat het in dit verzoek om twee bedrijven die nieuwe toepassings-technieken ontwikkelen in het kader van de SBIR-regeling (SBIR14M002 en SBIR14M014). Zij willen deze technieken samen testen op een perceel van het melkveebedrijf Smidspol in Dronten.

De firma Slootsmid vraagt een ontheffing aan voor twee toepassingen van drijfmest door de in ontwikkeling zijnde machine Slootsmid Triple Spray met bijbehorende ammoniakemissiemetingen en referentietoepassing door een zodenbemester. De firma Duport wenst hierbij aan te haken door bij elke meting een derde plot te bemesten met de Duport Puls-Track. Beide bedrijven kunnen zo gebruik maken van dezelfde referentie toepassing. Het gaat dus in totaal om zes toepassingen van drijfmest, twee maal met een zodenbemester (als referentiewaarde), twee maal met de Slootsmid Triple Spray en twee maal met de Duport Puls-Track. Elke toepassing vindt plaats op een cirkelvormig oppervlak van 0,16 hectare. In totaal wordt dus een oppervlakte van 0,96 hectare bemest.

Deze proeven hebben tot doel robuustere meetwaarden te leveren (herhaling) en moeten plaatsvinden in koelere omstandigheden omdat onder die omstandigheden nog niet gemeten is.

In dit advies willen we ingaan op 2 onderdelen:

- Een advies dat ingaat op het systeem van de nieuwe bemestingstechniek en
- Een advies dat focust op de specifieke aanvraag voor een ontheffing op 0,96 hectare.

Het systeem van de nieuwe bemestingstechniek

Over de Triple-Spray is eerder een ontheffing verleend¹. De techniek is sindsdien aangepast, onder andere vanwege meetresultaten uit 2015. Ondanks de technische aanpassing blijft de toepassingsmethode dermate vergelijkbaar dat het eerdere TCB advies ook onverkort blijft gelden. De TCB heeft in het vorige advies opmerkingen geplaatst bij de proefopzet. De ontwikkelaar geeft aan de machine vooral te willen toepassen in grasland op klei en veen. Vooral op zware klei bestaat de kans op afspoeling door de toepassing van water op de drijfmest. De infiltratiecapaciteit van de bodem is namelijk gering. Dit risico is op basis van de aangeleverde informatie niet nader in te schatten. Ook de nieuw aangeleverde informatie geeft hier geen uitsluitel. De TCB beveelt daarom aan het veldonderzoek uit te breiden met metingen aan oppervlakkige afspoeling op klei in relatie tot de infiltratiecapaciteit. Te meer omdat het melkveebedrijf waar het veldonderzoek plaatsvindt, in de Flevopolder ligt.

De Pulse-Track van Duport past geen extra water toe, dus de bovengenoemde bezwaren gelden hiervoor niet.

Er wordt gemeld dat er specifiek onder koelere omstandigheden gemeten dient te worden. Bekend is dat de ammoniakemissie bij het uitrijden van drijfmest met $\pm 2\%$ per graad Celsius daalt (Søgaard *et al.*, 2002²). Van belang is daarbij ook vooral rekening te houden met andere omstandigheden zoals vochtigheid van de bodem en de windsnelheid, aangezien deze factoren in hetzelfde rapport worden beschreven als andere belangrijke

¹ Advies ontheffing voor onderzoek met Triple-spray [TCB A104](#) (2015)

² Søgaard, H.T., S.G. Sommer, N.J. Hutchings, J.F.M. Huijsmans, D.W. Bussink & F. Nicholson, 2002. Ammonia volatilization from field-applied animal manure-the ALFAM model. *Atmospheric Environment* 36: 3309-3319.

bepalers van de ammoniakemissie.

De algemene opmerkingen a t/m g in het advies uit 2015 blijven onverkort geldig omdat de aanvullende informatie geleverd voor deze ontheffing de punten niet verheldert. Daarnaast constateert de TCB dat er op punten onduidelijkheden zijn over de winst van het systeem. Zo was in het oorspronkelijke plan sprake van een systeem dat 25% minder gewicht had dan het huidige bemestingsstelsel, bij de tussenrapportage was sprake van 15% meer gewicht. De TCB meldt deze punten, omdat het weliswaar een pilot betreft, maar dat bij deze techniek het risico bestaat op 'negatieve bijwerkingen'. Gezien de ambitie van het project om na afloop een commercialisatiefase op te starten.

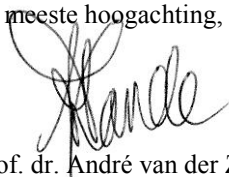
De specifieke aanvraag voor een ontheffing op 0,96 hectare.

Los van alle bedenkingen en opmerkingen bij de systematiek die de TCB in 2015 plaatste en nog steeds plaatst, ligt de vraag voor of de commissie kan instemmen met een ontheffing voor het uitrijden van drijfmest ten behoeve van veldmetingen in de periode tussen heden en 15 december 2016 op een perceel van 0,96 hectare. Gezien het kleine oppervlak waarop de proeven worden uitgevoerd is er vanuit het belang van de bodem geen bezwaar tegen het verlenen van een ontheffing voor dit onderdeel van het onderzoek.

Conclusies

- Ammoniakemissie is op zich geen directe bron van gevaar voor de bodem (wel indirect via depositie). Maar als de te onderzoeken technieken op grote schaal toegepast worden en zorgen voor uitspoeling van nutriënten naar de bodem, danwel afspoeling naar het oppervlaktewater, is dat wel een punt van zorg. De TCB adviseert daarom nadrukkelijk de kans hierop nader te onderzoeken.
- Voor de gezamenlijke proefopstelling worden twee keer drie plots van 0,16 hectare (totaal 0,96 hectare) bemest. Vanwege het geringe oppervlak is er vanuit het belang van de bodem geen bezwaar tegen een ontheffing in het kader van onderzoek.

Met de meeste hoogachting,

Em. prof. dr. André van der Zande
Voorzitter Technische Commissie Bodem